

Beszédes József

*„Házad udvarából ne eresz ki az eső vagy hó levét, míg nem használtad; úgy határodból,
vármegyéből, országodból használatlanul a vizet ki ne bocsássad,
mert az ingyen az Isten becses ajándéka”*

1787. február 12-én született Magyarakanizsán Beszédes József, a mezőgazdasági vízepítés és vízszabályozás kiemelkedő tudású művelője. Helyismereti szempontból is jelentősek a Fertő és a Hanság vízrendezésére vonatkozó tervei.

Tanulmányait az egri Teológián kezdte, majd a pesti Tudományegyetemen filozófiát, a Mérnöki Intézetben műszaki tárgyakat tanult, itt 1813-ban szerzett oklevelet, majd 6 évvel később bölcsészdoktor lett. Gyakorlati idejét 1811-től a Sárvízi Nádor Csatorna Társulatnál töltötte, majd az Esterházy család uradalmi mérnökeként végzett vízrendezési munkálatokat. 1816 és 1825 között a Sárvíz-szabályozás igazgató mérnöke volt. 1820 és 1825 között a Duna baja-bátai szakaszának árvízvédelmi vonalát építette ki; ezzel mintegy 160 000 hektár ármentesítése valósult meg, és lehetővé vált a Sárköz gazdasági felemelkedése. 1827-1828-ban a linz-budweisi vasút megbízásából vízrendezési munkálatokat végzett. Jelentős munkája 1833 és 1840 között az Arad megyei Fehér-körösi Nádor-malomcsatorna, amely első ipari célú csatornánk. 1836-ban a Helytartótanácsához betérjesztette a Sebes-Körös és a Berettyó mocsarainak kiszárítására vonatkozó elképzeléseit. Széchenyi Istvánnal elhajózott a Dunán Galatz-ig, és onnét Konstantinápolyba. Megszervezte a reformkor nagy vízügyi átalakítási munkálatait. Széchenyi kezdeményezésére az országgyűlés 1840-ben törvényt hozott egy többcélú, Duna–Tisza- csatorna megépítéséről és részvénytársaság alakult a kivitelezésre. A tervet ért támadások miatt azonban a vállalkozók visszavonultak és a nagyvonalú műszaki terv nem valósult meg. Beszédesnek nagy szerepe volt a Tisza-szabályozás megkezdésében, úttörő munkát végzett a Balaton vízszintjének szabályozása terén, ezért a Balaton megmentőjeként is emlegetik. 1848-49-ben a pest-szolnoki Magyar Középponti Vasút igazgató mérnöke lett, megszervezte a vasút járműjavító műhelyét. Beszédes vasúti mérnökként is dolgozott, részt vett a

linz-budweisi lóvasút és a Magyar Középponti Vasút építésében is.

Jelentősek voltak a Fertő és a Hanság vízrendezésére vonatkozó tervei. Esterházy Miklós herceg, a hatalmas árvízi és belvízi károk miatt, elkötelezte magát a Hanság lecsapolása mellett, 1826-ban az érintett három megyének (Moson, Győr és Sopron) írt levelében Beszédest javasolta szakértőnek. Megbízást adott ezért számára, az előzetes mérnöki munkák és a helyszíni szemle elvégzésére. Beszédes szeptember 16-án elkezdte a terület bejárását és megfigyelte a folyók vízjárási sajátosságait. Tíz nap múlva kész tervet nyújtott be a szabályozásra. Az elmocsarasodás okát a Duna visszanyomuló árvízében, a Rába kiöntéseiben és a Hanság három déli mellékfolyójának szétömlésében, valamint a terület csekély esésében látta. Ezek alapján a gyakorlati teendőket is megfogalmazta, a szükséges csatornák ásását, töltések helyét, vízlevezető árkok elkészítését. Amikor a megyék küldöttsége Bősárkányban, a hónap végén összeült, Beszédes személyesen is megjelent és hangoztatta tervezetének eredményességét, Wittmann Antal tervezetével szemben. Kezdetben valamennyi érdekelt Moson vármegye és Wittmann Antal tervezete mögé sorakozott fel, majd Győr megye kiszállt a projektből, Sopron megye pedig, a Sió szabályozásában már nevet szerzett Beszédes József elgondolását pártfogolta. Beszédes más módon gondolkodott, mint társa, Ő egy egész országot behálózó csatornarendszer részeként képzelte el a hansági munkálatokat, angol példa alapján. A tervek és munkák összehangolásában nem sikerült megegyezni az egybegyűlteknek, a két mérnök elgondolásai függőben maradtak, a későbbi években részben Wittmann tervei szerint folytak a munkák. A Hanságban, a tervek szerinti teljes szabályozás csak az 1900-as években fejeződött be. 1830-tól Beszédes József kiterjedt műszaki irodalmi munkásságot folytatott. Művei a korabeli folyóiratokban jelentek meg, de mint nyelvújítót ismerhetjük meg a „Határszók” című szógyűjteményében, amely 188 latin és német műszaki szakszónak megfelelő magyar kifejezést tartalmaz. A legtöbbet ő maga „magyarított”, ezek egy része ma is él vízimérnökeink, matematikusaink szókincsében. Úgy mint a szög, szögszárak, tompaszög, szérú, táv, hossz, bolthajtás, köb, sugár, láthatár, átmérő, síkság, méret, terület, gyakorlat stb.

Kiváló tevékenysége - mind a vízépítés, mind a műszaki irodalom és a műszaki nyelv terén nyújtott munkája - elismerésül, a Magyar Tudományos Társaság – az MTA elődje – 1831-ben levelező tagjává választotta. Ő volt az első mérnök tag.

Beszédes József a tudományosságról való gondolkodását tükrözi az alábbi idézet:

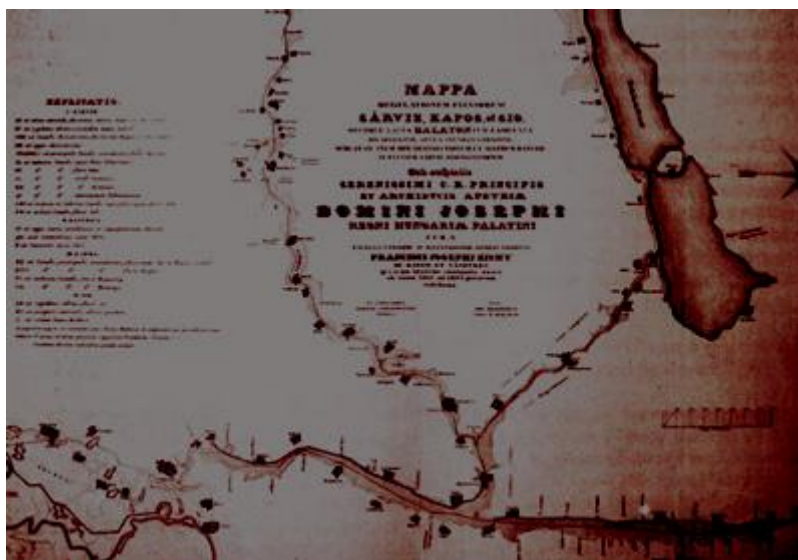
„Az én véleményem nem alázatos vélemény, hanem számokkal bizonyított dokumentum, nekem nem a tekintetes urak magánérdekei forognak a szemem előtt, hanem az ország jóvolta; (...) a tudomány nem alkuszik, a matézis senki kedvéért az egyenes vonalból görbét nem csinál.”

Dunaföldváron hunyt el, 1852. február 28-án. Nevét viseli többek között, a Beszédes József híd Dunaföldvárnál és a siófoki múzeum.

„Bátorkodom hinni, hogy a' vízhasználatra három üdvös dolgot találtam föl, és hoztam életbe,

úgy mint: víz-osztó épület új tervét, vízerővel nagyban munkáltatás rendszerét, és a' t. vármegyék kegyes bizodalma megnyerése által a' közrehatás útját vízi technikánkban... Tetteim nyilvánosan állván, ha érdemesek, vívják ki hasznosságuk által jövőre is állandóságukat és dicsőket.“ – írta saját munkásságáról.

Beszédes József terve a Sárvíz–Kapos–Sió vízrendezésére

Irodalom:

Nagy Ferenc (főszerk.): Magyar Tudóslexikon A-tól Zs-ig. Budapest: Better, 1997. p. 181-182.

Szekendi Ferenc: A Hanság és a Fertő lecsapolási kísérleteinek története. Magyaróvár: Mosonvármegye Könyvnyomda, 1938.

Horváth Gergely Krisztián: Rendi autonómia és fiziokratizmus. Kísérlet a Hanság lecsapolására az 1820-30-as években. 2. rész In: Soproni Szemle 63. évf. 2. sz. (2009). p. 167-202.

Ihrig Dénes (szerk.): A magyar vízszabályozás története. Budapest: OVH, 1973.